

Wymagania na poszczególne oceny do programu nauczania „W centrum uwagi. Zakres rozszerzony” do wiedzy o społeczeństwie dla klasy 4 liceum ogólnokształcącego

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. PRAWA CZŁOWIEKA						
1. Czym są prawa człowieka?	- cechy praw człowieka - historia praw człowieka - generacje praw człowieka - prawa pozytywne i negatywne - łamania praw człowieka	- podaje cechy praw człowieka; - charakteryzuje system praw człowieka w państwie demokratycznym; - wskazuje przykłady ograniczeń praw człowieka w państwach autorytarnych; - rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - wymienia okoliczności, w których możliwe jest ograniczenie praw i wolności człowieka.	- przedstawia pozycję jednostki w państwach autorytarnych i totalitarnych; - omawia historyczne uwarunkowania rozwoju praw człowieka; - przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im kategorii i generacji; - rozróżnia prawa negatywne i prawa pozytywne; - buduje argumenty potwierdzające uniwersalność praw człowieka; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wyjaśnia, z czego wynikają przypadki łamania praw człowieka w państwach demokratycznych; - uzasadnia, że istnienie systemu ochrony praw człowieka jest koniecznym warunkiem prawidłowego funkcjonowania państw demokratycznych; - wyjaśnia, na czym polega różnica między prawami negatywnymi a prawami pozytywnymi; - bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach na temat uniwersalności praw człowieka; - analizuje materiały źródłowe dotyczące praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- wykazuje, że zakres i sposób ochrony poszczególnych praw człowieka są uzależnione od kategorii i generacji, do których te prawa należą; - ocenia skalę łamania praw człowieka na świecie; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący praw człowieka.	- dokонуje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących przestrzegania praw człowieka na świecie; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące praw człowieka; - organizuje debatę na temat praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
2. Ochrona praw człowieka w Polsce	- katalog praw i wolności w <i>Konstytucji RP</i> - prawo do sądu - prawo do zaskarżenia - wniosek do RPO - skarga konstytucyjna	- przyporządkowuje poszczególne prawa człowieka do odpowiadających im konstytucyjnych kategorii praw i wolności; - wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> środki ochrony wolności i praw; - wskazuje zadania i formy działania Rzecznika Praw Obywatelskich.	- wymienia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - sporządza według wzoru skargę do Rzecznika Praw Obywatelskich; - wyjaśnia znaczenie indywidualnej skargi konstytucyjnej; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- omawia wskazane w <i>Konstytucji RP</i> zasady ogólne dotyczące funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka; - wyjaśnia, jaka jest różnica między prawami człowieka a prawami obywatela; - przedstawia warunki, które musi spełniać skarga konstytucyjna; - bierze aktywny udział w debatach/dyskusjach dotyczących poziomu przestrzegania praw człowieka w Rzeczypospolitej Polskiej - analizować materiały źródłowe	- opisuje sposób funkcjonowania sądowych środków ochrony praw i wolności; - proponuje działania, które można by podjąć w celu ochrony praw człowieka, gdyby zostały one naruszone; - dokонуje krytycznej analizy funkcjonowania instytucji Rzecznika Praw Obywatelskich w Polsce; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący ochrony	- dokонуje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ochrony praw człowieka w Polsce; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce; - organizuje debatę dotyczącą ochrony praw człowieka w Polsce i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

				dotyczące ochrony praw człowieka w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	praw człowieka w Polsce.	
3. Europejski system ochrony praw człowieka	▪ <i>Europejska konwencja praw człowieka</i> ▪ Europejski Trybunał Praw Człowieka ▪ <i>Europejska karta społeczna</i> ▪ <i>Karta praw podstawowych Unii Europejskiej</i> ▪ wymiar ludzki OBWE	▪ wymienia organizacje międzynarodowe tworzące fundament europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ wymienia cele funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ przedstawia warunki dopuszczalności skargi indywidualnej do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.	▪ wymienia kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i>, - <i>Europejskiej karty socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ wymienia zasady funkcjonowania: - Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, - Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich; ▪ formułuje wnioski z analizy wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności</i> oraz jej protokołów dodatkowych, - <i>Europejskiej kartą socjalnej</i>, - <i>Karty praw podstawowych UE</i>; ▪ formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka. ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ omawia poszczególne etapy postępowania przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka; ▪ przedstawia uwarunkowania, które wpłynęły na ukształtowanie się systemów ochrony praw człowieka funkcjonujących w ramach Rady Europy, OBWE oraz Unii Europejskiej; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania poszczególnych organów i instytucji tworzących europejski system ochrony praw człowieka; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący europejskiego systemu ochrony praw człowieka.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące europejskiego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą europejskiego systemu ochrony praw człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
4. Światowy system ochrony praw człowieka	▪ <i>Powszechna deklaracja praw człowieka</i> ▪ paktów praw człowieka ▪ Rada Praw Człowieka ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka ▪ Międzynarodowy Trybunał Karny ▪ Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców	▪ omawia okoliczności, które doprowadziły do uchwalenia <i>Powszechnej deklaracji praw człowieka</i>, oraz przedstawia cele i zasady określone w tym akcie prawa międzynarodowego; ▪ podaje przykłady praw i wolności gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowym pakcie</i>	▪ podaje kategorie i generacje praw gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ przedstawia, w jaki sposób są chronione prawa uwzględnione w: - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowym pakcie</i>	▪ przedstawia cele i zadania poszczególnych organów ONZ tworzących światowy system ochrony praw człowieka; ▪ porównuje katalogi praw gwarantowanych na mocy: - <i>Międzynarodowego paktu praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowego paktu praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ przedstawia warunki, które musi spełniać skarga indywidualna do Komitetu Praw Człowieka;	▪ porównuje sposoby ochrony praw gwarantowanych w: - <i>Międzynarodowym pakcie praw obywatelskich i politycznych</i>, - <i>Międzynarodowym pakcie praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych</i>; ▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funkcjonowania światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka; ▪ organizuje debatę dotyczącą światowego systemu ochrony praw

		<i>gospodarczych i kulturalnych;</i> wymienia organy ONZ tworzące światowy system ochrony praw człowieka.	<i>praw socjalnych, gospodarczych i kulturalnych;</i> - wymienia cele i zasady funkcjonowania: - Międzynarodowego Trybunału Karnego, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, - Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców; - wyjaśnia znaczenie pojęcia „uchodźca” w kontekście prawa międzynarodowego; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- omawia uwarunkowania, które doprowadziły do powstania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; - formułuje argumenty i kontrargumenty dotyczące zasadności i skuteczności funkcjonowania systemu ochrony praw człowieka w ramach ONZ; - analizuje materiały źródłowe dotyczące światowego systemu ochrony praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	światowego systemu ochrony praw człowieka.	człowieka i aktywnie w niej uczestniczy.
5. Organizacje pozarządowe a prawa człowieka	- funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka - Amnesty International - Human Rights Watch - Helsińska Fundacja Praw Człowieka - Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca - organizacje humanitarne	- podaje przykłady organizacji pozarządowych działających na rzecz ochrony praw człowieka; - pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat celów działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka.	- pozyskuje z dostępnych źródeł informacje na temat zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; - wymienia formy aktywności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- przedstawia cele i formy działania następujących organizacji pozarządowych: - Amnesty International, - Human Rights Watch, - Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka, - Międzynarodowego Ruchu Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężyca; - omawia cele i formy działania wybranych organizacji humanitarnych; - określa, jakie znaczenie ma działalność organizacji humanitarnych dla ochrony praw człowieka; - analizuje materiały źródłowe dotyczące organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- charakteryzuje funkcje organizacji pozarządowych w zakresie ochrony praw człowieka; - dokonyuje krytycznej analizy celów, zasad i form działania wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną praw człowieka; - organizuje debatę dotyczącą działalności organizacji pozarządowych zaangażowanych w ochronę praw człowieka; - przygotowuje i realizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą organizację

						pozarządowe zaangażowane w ochronę praw człowieka.
II. STOSUNKI MIĘDZYNARODOWE						
1. Współczesne stosunki międzynarodowe	▪ podmioty prawa międzynarodowego ▪ zasady prawa międzynarodowego ▪ wielopłaszczyznowość i złożoność stosunków międzynarodowych.	▪ wskazuje przykłady podmiotów prawa międzynarodowego; ▪ wymienia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ wymienia czynniki wpływające na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ wskazuje współzależności łączące państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym.	▪ wymienia podstawowe podmioty prawa międzynarodowego; ▪ przedstawia podstawowe zasady prawa międzynarodowego; ▪ rozpoznaje sytuacje, w których doszło do złamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego; ▪ omawia – na wybranym przykładzie – polityczne, gospodarcze i kulturowe uwarunkowania współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ wskazuje przykłady podmiotów o problematycznym statusie międzynarodowym; ▪ wykazuje – na wybranych przykładach – złożoność i wielopłaszczyznowość współczesnych stosunków międzynarodowych; ▪ tłumaczy, jakie są źródła współzależności łączących państwa we współczesnym środowisku międzynarodowym i co wynika z tych powiązań; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące stosunków międzynarodowych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ wyjaśnia, jakie są przyczyny łamania podstawowych zasad prawa międzynarodowego, i wymienia konsekwencje takich naruszeń; ▪ uzasadnia konieczność przestrzegania zasad prawa międzynarodowego we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący stosunków międzynarodowych.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące wielopłaszczyznowości i złożoności współczesnych stosunków międzynarodowych.
2. Ład międzynarodowy	▪ typy ładu międzynarodowego ▪ mocarstwa ▪ znaczenie supermocarstw ▪ zmiany w ładzie międzynarodowym w XXI w. ▪ znaczenie zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej ▪ działania regionalnych mocarstw niezachodnich, ▪ relacje polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [w tym problem zależności postkolonialnej i neokolonialnej]	▪ wymienia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia współczesne mocarstwa regionalne oraz supermocarstwa; ▪ przedstawia podstawowe zmiany, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ wskazuje przykładowe czynniki wpływające na kształt współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje – na podstawie analizy prostych źródeł statystycznych – państwa o najniższym i najwyższym PKB;	▪ rozróżnia poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymieni kryteria, które współcześnie definiują status mocarstw i supermocarstw; ▪ charakteryzuje rolę mocarstw w poszczególnych typach ładu międzynarodowego; ▪ wskazuje mechanizmy, dzięki którym mocarstwa regionalne i supermocarstwa umacniają swoją pozycję na arenie międzynarodowej; ▪ poprawnie posługuje się pojęciem „strefa wpływów”; ▪ określa charakter, zasięg terytorialny i cele działania wybranych organizacji międzynarodowych [np.	▪ charakteryzuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ wymienia przyczyny, przejawy i konsekwencje zmian w ładzie międzynarodowym w XXI w.; ▪ przedstawia cele regionalnych mocarstw niezachodnich i formy ich działalności na arenie międzynarodowej [Chińskiej Republiki Ludowej, Indii, Federacji Rosyjskiej, Brazylii]; ▪ określa zasięg stref wpływów współczesnych mocarstw; ▪ wyjaśnia, jaka jest rola mocarstw regionalnych w wybranych organizacjach międzynarodowych [np. w BRICS i Szanghajskiej	▪ porównuje poszczególne typy ładu międzynarodowego; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym roli supermocarstw w kształtowaniu współczesnych stosunków politycznych, gospodarczych i kulturowych; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o konsekwencje zmian, które zaszły w ładzie międzynarodowym w XXI wieku; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnego ładu międzynarodowego; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące współczesnego ładu międzynarodowego.

	mechanizmy zwiększające lub zmniejszające ekonomiczne dysproporcje między państwami	podaje przykłady zasobów naturalnych, których dostępność wpływa na kształt współczesnej polityki międzynarodowej.	BRICS, Szanghajska analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne]; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne].	Organizacji Współpracy]; analizuje materiały źródłowe dotyczące ładu międzynarodowego [teksty narracyjne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	współczesnego ładu międzynarodowego.	
3. Gospodarka w polityce międzynarodowej	- strategiczne zasoby naturalne - zmiany klimatyczne - PKB - wzrost gospodarczy - kolonializm - neokolonializm	- podaje przykłady strategicznych zasobów naturalnych; - wskazuje przykłady dowodzące wpływu historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - prawidłowo posługuje się pojęciem „kolonializm”; - wskazuje przykłady zależności politycznych, gospodarczych i kulturowych łączących państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie.	- wyjaśnia, czym są strategiczne zasoby naturalne; - podaje przykłady dowodzące wpływu strategicznych zasobów naturalnych na politykę międzynarodową; - wymienia państwa o najniższym i najwyższym PKB we współczesnym świecie; - przedstawia zarys historii kolonializmu [przyczyny, wpływ na rozwój poszczególnych państw i regionów]; - prawidłowo posługuje się pojęciem „neokolonializm”; - rozpoznaje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają ekonomiczne dysproporcje między państwami; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wyjaśnia, jakie jest znaczenie strategicznych zasobów naturalnych w polityce międzynarodowej; - uzasadnia konieczność dywersyfikacji źródeł energii; - przedstawia wpływ historii kolonialnej na kształt współczesnych stosunków międzynarodowych; - analizuje – na wybranych przykładach – zależności polityczne, gospodarcze i kulturowe łączące państwa wysoko rozwinięte i rozwijające się [o różnym poziomie PKB], w tym dawne metropolie i kolonie; - charakteryzuje i krytycznie analizuje mechanizmy i działania, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; - analizuje materiały źródłowe dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- wyjaśnia, jakie są polityczne konsekwencje kryzysu ekologicznego i klimatycznego; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym energetyki jądrowej i odnawialnych źródeł energii; - dokonuje krytycznej analizy mechanizmów i działań, które zmniejszają lub zwiększają dysproporcje ekonomiczne między państwami; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący gospodarki w polityce międzynarodowej.	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących gospodarki w polityce międzynarodowej; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące gospodarki w polityce międzynarodowej; - organizuje debatę dotyczącą znaczenia gospodarki w polityce międzynarodowej i aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Współczesna globalizacja	- globalizacja - aktorzy globalizacji - wymiary globalizacji - przyczyny i skutki procesu globalizacji	- prawidłowo posługuje się pojęciami: „globalizacja”, „korporacja”; - rozpoznaje przejawy globalizacji	przedstawia – na wybranych przykładach gospodarczych, politycznych, kulturowych i społecznych – skutki procesu globalizacji widoczne	- przedstawia przyczyny i konsekwencje procesu globalizacji we współczesnym świecie; - formułuje i uzasadnia własne	- formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych procesów globalizacyjnych; - porównuje i ocenia z różnych	dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych procesów

	▪ makdonaldyzacja ▪ korporacje transnarodowe	▪ we współczesnym świecie; wymienia głównych aktorów procesu globalizacji; ▪ przedstawia źródła procesów globalizacyjnych przebiegających we współczesnym świecie; ▪ wskazuje przykłady korporacji działających w skali globalnej.	▪ we współczesnym świecie; wyjaśnia, czym jest makdonaldyzacja; ▪ wymienia najważniejsze wyzwania stojące przed społecznością międzynarodową w związku z procesem globalizacji; ▪ wskazuje przykłady dowodzące wpływu globalnych korporacji na współczesne politykę, gospodarkę i życie społeczne; ▪ na podstawie lektury tekstów publicystycznych i naukowych formułuje wnioski dotyczące wybranych problemów wynikających z procesu globalizacji; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, dane statystyczne].	stanowisko w sporze dotyczącym wpływu globalizacji na kształt stosunków we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy roli wybranych podmiotów [politycznych i gospodarczych] w procesie globalizacji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące globalizacji [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	perspektyw procesy globalizacyjne przebiegające dawniej i współcześnie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący globalizacji.	▪ globalizacyjnych; samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesów globalizacyjnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą skutków współczesnych procesów globalizacyjnych i aktywnie w niej uczestniczy.
5. Konflikty i terroryzm	▪ konflikt międzynarodowy ▪ konflikt etniczny ▪ separatyzm ▪ terroryzm ▪ rozwiązywanie konfliktów ▪ pomoc humanitarna i rozwojowa ▪ interwencje humanitarne ▪ misje pokojowe	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „konflikt etniczny”, „terroryzm”; ▪ wskazuje przykłady konfliktów etnicznych we współczesnych Europie, Azji i Afryce; ▪ przedstawia przykłady reakcji wspólnoty międzynarodowej na działalność współczesnych ruchów separatystycznych; ▪ wskazuje przykłady pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ podaje przykłady misji pokojowych realizowanych w regionach, w których rozgrywają się współczesne konflikty etniczne; ▪ wymienia główne	▪ prawidłowo posługuje się pojęciami: „separatyzm”, „pomoc humanitarna”; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa, w których występują konflikty etniczne: - w granicach Unii Europejskiej, - w azjatyckiej części obszaru poradzieckiego, - na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu, - w Afryce i na Bliskim Wschodzie; ▪ wyjaśnia, jakie mogą być przyczyny współczesnych konfliktów etnicznych; ▪ przedstawia sposoby rozwiązywania konfliktów etnicznych w ramach działań społeczności międzynarodowej; ▪ omawia przykładowe formy	▪ przedstawia przyczyny, przejawy i konsekwencje współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; ▪ formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym zasadności i skuteczności pomocy humanitarnej udzielanej państwom i społecznościom dotkniętym konfliktami etnicznymi/separatyzmami; ▪ wyjaśnia, jakie czynniki decydują o reakcjach wspólnoty międzynarodowej na poszczególne współczesne ruchy separatystyczne; ▪ porównuje charakter i znaczenie pomocy humanitarnej oraz pomocy rozwojowej; ▪ charakteryzuje wybrane misje pokojowe i interwencje	▪ analizuje współczesne konflikty etniczne w świetle prawa międzynarodowego; ▪ formułuje wnioski na podstawie analizy konsekwencji współczesnych konfliktów etnicznych/separatyzmów; ▪ przedstawia wnioski sformułowane na podstawie analizy konsekwencji działalności wybranych organizacji terrorystycznych we współczesnym świecie; ▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych strategii zwalczania współczesnego terroryzmu; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący konfliktów etnicznych,	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących współczesnych konfliktów i terroryzmu; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu; ▪ organizuje debatę dotyczącą współczesnych konfliktów etnicznych, separatyzmów lub terroryzmu oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na wybrany temat.

		organizacje terrorystyczne we współczesnym świecie wymienia podstawowe strategie i formy walki ze współczesnym terroryzmem.	pomocy humanitarnej i rozwojowej; - wskazuje konkretne przykłady działań współczesnych organizacji terrorystycznych; - podaje przyczyny współczesnego terroryzmu; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i terroryzmu [teksty narracyjne, dane statystyczne].	humanitarne, a także ocenia je z uwzględnieniem ich aspektów moralnych i skutków; - analizuje przyczyny i konsekwencje działalności wybranych współczesnych organizacji terrorystycznych; - omawia i ocenia aktywność państwa polskiego w walce ze współczesnym terroryzmem; - analizuje materiały źródłowe dotyczące konfliktów etnicznych, separatyzmów i współczesnego terroryzmu [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	separatyzmów i współczesnego terroryzmu.	
III. ORGANIZACJE MIĘDZYNARODOWE						
1. Organizacja Narodów Zjednoczonych	<i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> - cele i zadania ONZ - organy ONZ - organizacje wyspecjalizowane Narodów Zjednoczonych <i>Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> - misje pokojowe ONZ	- podaje cele działalności Organizacji Narodów Zjednoczonych; - wymienia główne organy ONZ; - wskazuje przykłady działań podejmowanych przez wyspecjalizowane organizacje ONZ.	- przedstawia okoliczności uchwalenia <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> oraz postanowienia zawarte w tym akcie; - charakteryzuje główne organy ONZ [struktura, cele, formy działania]; - wymienia cele i formy misji pokojowych ONZ; - wymienia główne cele wyspecjalizowanych organizacji ONZ: - Światowej Organizacji Zdrowia, - Międzynarodowej Organizacji Pracy, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Wyżywienia i Rolnictwa, - Międzynarodowego Funduszu Walutowego, - Międzynarodowego Banku Odbudowy i Rozwoju, - Światowej Organizacji Handlu, - Organizacji Narodów	- przedstawia genezę powstania Organizacji Narodów Zjednoczonych; - wymienia główne założenia zawarte w <i>Agendzie na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i>; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze o rolę ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji we współczesnym świecie; - analizuje materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- dokonuje krytycznej analizy wybranych form działalności ONZ i jej wyspecjalizowanych organizacji; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych.	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących ONZ; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące ONZ; - organizuje debatę dotyczącą roli ONZ we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			Zjednoczonych ds. Oświaty, Nauki i Kultury, - Organizacji Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju Przemysłowego, - Międzynarodowej Agencji Energii Atomowej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące ONZ [teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Organizacje ponadregionalne	▪ grupa G7 ▪ Szanghajska Organizacja Współpracy ▪ BRICS ▪ Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową ▪ Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju ▪ grupa G20	▪ podaje przykłady współczesnych organizacji ponadregionalnych.	▪ wymienia cele następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ przedstawia strukturę organizacyjną i przykłady działalności następujących form współpracy ponadregionalnej: - grupy G7, - Szanghajskiej Organizacji Współpracy, - BRICS, - Organizacji Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupy G20; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy ponadregionalnej: - grupa G7, - Szanghajska Organizacja Współpracy, - BRICS, - Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową, - Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, - grupa G20; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący współczesnych organizacji ponadregionalnych.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji ponadregionalnych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli organizacji ponadregionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

3. Organizacja Paktu Północnoatlantyckiego	- cele i zadania NATO <i>Traktat północnoatlantycki</i> - partnerzy NATO - organy i struktura organizacyjna NATO - operacje pokojowe i militarne NATO	- przedstawia główne przyczyny powstania NATO; - wskazuje przykłady aktywności politycznych i militarnych NATO [od lat 90. XX w.].	- przedstawia genezę Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; - określa, kiedy uchwalono <i>Traktat północnoatlantycki</i>, oraz wymienia postanowienia zawarte w tym akcie; - podaje przykłady operacji pokojowych i militarnych NATO; - przedstawia rolę USA w strukturach NATO; - wymienia cele i formy działalności NATO w współczesnym świecie; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie NATO; - przedstawia rozwój terytorialny NATO; - przedstawia ewolucję celów i form działania NATO; - wymienia cele i skutki misji pokojowych przeprowadzonych przez NATO od lat 90. XX w.; - analizuje materiały źródłowe dotyczące NATO [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- charakteryzuje strukturę organizacyjną NATO, w tym omawia zadania i kompetencje poszczególnych organów Sojuszu; - wskazuje czynniki, które zadecydowały o akcesji do NATO poszczególnych państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem państw postkomunistycznych; - dokonyuje krytycznej analizy aktywności NATO na przełomie XX i XXI w.; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności NATO.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością NATO; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące NATO; - organizuje debatę dotyczącą roli NATO we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Organizacje regionalne	- regionalizm - Rada Europy - OBWE - ASEAN - WNP - LPA - UA - OPA - EFTA - NAFTA - APEC - CEFTA - strefy wolnego handlu	- wymienia główne organizacje regionalne funkcjonujące w Europie; - podaje przykłady działalności Rady Europy; - wskazuje cele działania OBWE.	- wymienia cele oraz formy działalności następujących organizacji regionalnych: - Rady Europy, - Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnoty Niepodległych Państw [WNP], - Ligi Państw Arabskich [LPA], - Unii Afrykańskiej [UA], - Organizacji Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańskiej Strefy Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnoty Gospodarczej Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskiego Porozumienia o Wolnym	- dokonyuje krytycznej analizy działalności Rady Europy i OBWE oraz uzasadnia swoją ocenę tych organizacji; - analizuje materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- ocenia, jaką rolę odgrywają we współczesnym świecie następujące formy współpracy regionalnej: - Rada Europy, - Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie [OBWE], - Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej [ASEAN], - Wspólnota Niepodległych Państw [WNP], - Liga Państw Arabskich [LPA], - Unia Afrykańska [UA], - Organizacja Państw Amerykańskich [OPA], - Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu [EFTA], - Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu [NAFTA], - Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku [APEC], - Środkowoeuropejskie Porozumienie o Wolnym	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z działalnością współczesnych organizacji regionalnych; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące działalności współczesnych organizacji regionalnych; - organizuje debatę dotyczącą roli współczesnych organizacji regionalnych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.

			- Handlu [CEFTA]; ▪ prawidłowo posługuje się pojęciem „strefa wolnego handlu”; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące współczesnych organizacji regionalnych [teksty narracyjne, dane statystyczne].		- Handlu [CEFTA]; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działalności współczesnych organizacji regionalnych.	
IV. UNIA EUROPEJSKA						
1. Integracja europejska	▪ integracja europejska ▪ Unia Europejska ▪ prawo europejskie ▪ państwa członkowskie UE	▪ wymienia kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej; ▪ wskazuje najważniejsze akty prawa pierwotnego wspólnot europejskich i Unii Europejskiej; ▪ podać przykłady realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności.	▪ przedstawia główne etapy gospodarczej integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ wymienia i lokalizuje na mapie państwa członkowskie Unii Europejskiej; ▪ wskazuje główne kryteria decydujące o przyjęciu państwa do Unii Europejskiej; ▪ podaje główne postanowienia z obowiązujących aktów prawa pierwotnego Unii Europejskiej; ▪ wyjaśnia znaczenie zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ przedstawia czynniki, które doprowadziły do integracji europejskiej po II wojnie światowej; ▪ przedstawia, w jaki sposób ewoluowały cele i formy działalności wspólnot europejskich /Unii Europejskiej; ▪ wymienia główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące integracji europejskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ charakteryzuje okoliczności, w których doszło do akcesji kolejnych państw do Unii Europejskiej; ▪ omawia, w jaki sposób ewoluował charakter prawny wspólnot europejskich/Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje główne typy aktów tworzących prawo wtórne Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący integracji europejskiej.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z integracją europejską; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące integracji europejskiej; ▪ organizuje debatę dotyczącą integracji europejskiej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Instytucje Unii Europejskiej	▪ kompetencje UE ▪ Rada Europejska ▪ Parlament Europejski ▪ Komisja Europejska ▪ Rada Unii Europejskiej ▪ Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	▪ wymienia główne organy/instytucje Unii Europejskiej; ▪ wymienia cele i formy działania głównych instytucji Unii Europejskiej.	▪ omawia zagadnienie legitymacji głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ przedstawia najważniejsze cele, formy działania i zasady funkcjonowania głównych instytucji Unii Europejskiej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące	▪ określa zakres uprawnień poszczególnych instytucji Unii Europejskiej; ▪ charakteryzuje rolę i formy działalności Komisji Europejskiej i Rady Europejskiej oraz wskazuje współzależności między tymi instytucjami; ▪ przedstawia strukturę	▪ dokonuje krytycznej analizy funkcjonowania głównych organów/instytucji Unii Europejskiej; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem instytucji UE; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania

			funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- organizacyjną Komisji Europejskiej; - omawia strukturę organizacyjną Rady Unii Europejskiej, w tym wyjaśnia, jaka jest rola poszczególnych składów Rady i jej komitetów; - analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania instytucji UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	najważniejszych organów/instytucji UE.	- instytucji UE; - organizuje debatę dotyczącą roli poszczególnych instytucji UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
3. Funkcjonowanie Unii Europejskiej	- unia gospodarcza i walutowa - Europejski Bank Centralny - dochody i wydatki Unii Europejskiej - Europejski Trybunał Obrachunkowy - przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości - wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	- wymienia główne formy działania Unii Europejskiej w sferze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych; - wskazuje główne formy działania Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej oraz bezpieczeństwa i obrony; - podaje zadania Europejskiego Trybunału Obrachunkowego.	- wskazuje państwa członkowskie należące do strefy euro; - przedstawia główne założenia unii gospodarczej; - podaje główne zadania Europejskiego Banku Centralnego; - wskazuje źródła dochodów Unii Europejskiej i charakteryzuje strukturę jej wydatków; - omawia zasady tworzenia budżetu unijnego; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- wymienia pozytywne i negatywne aspekty funkcjonowania strefy euro; - analizuje i ocenia globalną rolę Unii Europejskiej; - przedstawia kompetencje Komisji Europejskiej, Rady Unii Europejskiej i Parlamentu Europejskiego w procedurze uchwalania i realizacji budżetu Unii Europejskiej; - analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- przedstawia główne problemy i wyzwania stojące przed Unią Europejską w sferach wymiaru sprawiedliwości, spraw wewnętrznych oraz polityki zagranicznej, bezpieczeństwa i obrony; - formułuje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym oceny zasad funkcjonowania, form działalności i zakresu kompetencji Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania UE.	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem UE; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funkcjonowania UE; - organizuje debatę dotyczącą funkcjonowania UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Fundusze i polityka spójności	- polityka spójności UE - fundusze europejskie - polityki sektorowe UE - konkurencja i ochrona konsumentów	- podaje przykłady wykorzystania funduszy europejskich w swoim najbliższym otoczeniu. - wskazuje przykłady realizacji w swoim najbliższym otoczeniu założeń polityk sektorowych UE [np. wspólnej polityki rolnej]; - wymienia państwa aspirujące do członkostwa w Unii Europejskiej; - wymienia główne kierunki	- wymienia główne cele europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; - podaje przykłady działalności Unii Europejskiej w ramach wybranych polityk sektorowych [kulturalnej; kształcenia i młodzieży; badań i rozwoju technologicznego; handlowej; rolnej; transportowej; ochrony środowiska;	- przedstawia problemy [polityczne, ekonomiczne, kulturowe] związane w ewentualnym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz z dalszą integracją państw w ramach organizacji; - analizuje materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- dokonuje krytycznej analizy założeń i form realizacji europejskiej polityki spójności społecznej i gospodarczej oraz polityki konkurencji i ochrony konsumentów; - formułuje i uzasadnia stanowisko w sporze dotyczącym przyszłości Unii Europejskiej i kierunków dalszej integracji; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których	- dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów dotyczących funduszy i polityki spójności UE; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE; - organizuje debatę dotyczącą wykorzystania funduszy unijnych oraz polityki spójności UE

		integracji europejskiej.	energetycznej; małych i średnich przedsiębiorstw]; - wymienia główne fundusze Unii Europejskiej; - wskazuje państwa posiadające status kandydata do członkostwa w UE oraz państwa, które rozpoczęły negocjacje w sprawie wejścia do wspólnoty; - analizuje główne argumenty podnoszone w sporze na temat przyszłego rozwoju Unii Europejskiej; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funduszy unijnych i polityki spójności UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].		wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funduszy unijnych i polityki spójności UE.	oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
--	--	--------------------------	--	--	---	---

V. POLITYKA ZAGRANICZNA

1. Polityka zagraniczna i racja stanu	- dyplomacja - ambasada - urząd konsularny - racja stanu - polityka zagraniczna III RP - uczestnictwo Polski w ugrupowaniach regionalnych	- wymienia główne zadania ambasad i konsulatów; - wskazuje główne cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz konkretne sposoby ich realizacji.	- wyjaśnia znaczenie pojęcia „racja stanu”; - charakteryzuje cele polskiej polityki zagranicznej w XXI w. oraz przedstawia sposoby i instrumenty ich realizacji; - porównuje polską politykę zagraniczną z lat 90. XX w. z tą realizowaną przez państwo polskie współcześnie; - wymienić organizacje regionalne, do których należy Rzeczpospolita Polska; - analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- uzasadnia, że organy władzy muszą kierować się racją stanu w procesie kształtowania polityki zagranicznej; - porównuje status prawny, strukturę oraz zadania ambasad i konsulatów; - przedstawia cele i formy współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami w ramach organizacji regionalnych; - analizuje materiały źródłowe dotyczące polityki zagranicznej, w tym polityki polskiej [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- charakteryzuje czynniki, które decydowały o kierunkach polskiej polityki zagranicznej w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; - dokonyuje krytycznej analizy celów polskiej polityki zagranicznej [od lat 90. XX w.] oraz form i instrumentów ich realizacji; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej.	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z polską polityką zagraniczną; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej; - organizuje debatę dotyczącą kierunków polskiej polityki zagranicznej oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
2. Polska w Unii Europejskiej	- Polska w UE - fundusze UE w Polsce - obywatelstwo unijne	- przedstawia prawa obywatela Unii Europejskiej; - podaje przykładowe korzyści wynikające z procesu integracji Polski z Unią Europejską.	- wymienia główne etapy procesu integracji Polski z Unią Europejską; - pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat pozytywnych i negatywnych aspektów członkostwa	analizuje i przedstawia informacje dotyczące wykorzystania funduszy europejskich w Polsce, w tym prezentuje konkretne przykłady zrealizowanych dzięki nim inwestycji;	- formuluje i uzasadnia własne stanowisko w sporze dotyczącym konsekwencji przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej; - rozwiązuje złożone zadania	- dokonyuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z członkostwem Polski w UE; - samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

			Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje na temat wykorzystania funduszy europejskich w Rzeczypospolitej Polskiej; ▪ przedstawia czynniki, które wpływają na pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ wskazuje przejawy europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ charakteryzuje i ocenia pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej; ▪ przedstawia pozytywne i negatywne aspekty europeizacji polskiej polityki zagranicznej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący funkcjonowania Rzeczypospolitej Polskiej w strukturach UE.	▪ członkostwa Polski w UE; organizuje debatę dotyczącą oceny członkostwa Polski w UE oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny konsekwencji członkostwa Polski w UE, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
3. Relacje dwustronne Rzeczypospolitej Polskiej	▪ stosunki z państwami sąsiadującymi ▪ relacje z USA ▪ stosunki polsko-chińskie	▪ wymienia sąsiadów Polski oraz przedstawia ich relacje z UE i NATO; ▪ wymienia płaszczyzny współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiednimi; ▪ wymienia główne cele współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami.	▪ przedstawia główne problemy w relacjach Polski z państwami sąsiednimi; ▪ omawia – na wybranych przykładach – cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami pozaeuropejskimi, np. z USA czy Chinami; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ porównuje cele, formy i instrumenty współpracy Rzeczypospolitej Polskiej z państwami sąsiadującym – zarówno tymi będącymi członkami UE, jak i tymi pozostającymi poza strukturami unijnymi; ▪ charakteryzuje relacje polsko-niemieckie i polsko-rosyjskie w okresie od początku lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ dokonuje krytycznej analizy relacji Rzeczypospolitej Polskiej z wybranymi państwami pozaeuropejskimi, np. z USA i Chinami; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z relacjami dwustronnymi Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące polskiej polityki zagranicznej, w tym relacji dwustronnych z innymi państwami; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą oceny relacji dwustronnych Polski z wybranymi państwami, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki.
4. Polska	▪ udział Polski w misjach	▪ podaje przykłady misji	▪ wymienia współczesne misje	▪ przedstawia okoliczności i cele	▪ dokonuje krytycznej analizy	▪ dokonuje krytycznej analizy

a bezpieczeństwo na świecie	▪ pokojowych i operacjach militarnych ▪ polskie inicjatywy na rzecz pokoju ▪ polska pomoc humanitarna i rozwojowa	▪ pokojowych i operacji militarnych, w których brali udział polscy żołnierze w XXI w.; wskazuje przykłady polskich inicjatyw na rzecz pokoju i demokracji zrealizowanych w XXI w.	▪ pokojowe i operacje militarne, w których biorą udział polscy żołnierze, oraz lokalizuje na mapie miejsca, gdzie są one realizowane; ▪ przedstawia najważniejsze polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji w XXI w.; ▪ omawia formy i instrumenty polskiej pomocy humanitarnej i rozwojowej w XXI w.; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ uczestnictwa wojsk polskich w misjach pokojowych i operacjach militarnych w okresie od lat 90. XX w. do czasów współczesnych; ▪ uzasadnia konieczność zaangażowania Polski w działania z zakresu pomocy humanitarnej i rozwojowej; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ celów, przebiegu i skutków wybranych misji pokojowych lub operacji militarnych z udziałem wojsk polskich; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący działań Rzeczypospolitej Polskiej na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie.	▪ wybranych problemów związanych z zaangażowaniem Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny zaangażowania Rzeczypospolitej Polskiej w działania na rzecz pokoju i bezpieczeństwa na świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
VI. EDUKACJA I NAUKA						
1. Nauki społeczne i humanistyczne	▪ podział nauk ▪ nauki społeczne ▪ nauki humanistyczne ▪ interdyscyplinarność ▪ wkład Polaków w nauki społeczne	▪ podaje przykłady nauk społecznych i humanistycznych i określa zakres tematycznych prowadzonych w ich ramach badań; ▪ wymienia przykładowe osiągnięcia polskich naukowców zajmujących się naukami społecznymi i humanistycznymi.	▪ przedstawia obowiązujący w Rzeczypospolitej Polskiej podział nauk społecznych i humanistycznych; ▪ określa zakres tematyczny badań prowadzonych w ramach poszczególnych nauk społecznych i humanistycznych [m.in. nauk o polityce, w tym o polityce publicznej, bezpieczeństwie, mediach, poznaniu i komunikacji społecznej, administracji, nauk prawnych, socjologii, psychologii, pedagogiki, etnologii, kulturoznawstwa]; ▪ wymienia osiągnięcia wybitnych polskich przedstawicieli nauk społecznych: Bronisława Malinowskiego, Floriana Znanieckiego i Leona Petrażyckiego; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych	▪ pozyskuje z różnych źródeł i prezentuje informacje na temat wybranej nauki społecznej lub humanistycznej [zakres tematyczny, instrumenty badawcze, osiągnięcia współczesnych badaczy, wybitni naukowcy, w tym najważniejsi badacze polscy]; ▪ wyjaśnia, na czym polegają badania interdyscyplinarne, i przedstawia ich znaczenie we współczesnej nauce; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące nauk społecznych i humanistycznych [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ przedstawia różne podziały nauk [w tym ten przyjęty na forum OECD]; ▪ określa, jakie jest znaczenie nauk humanistycznych i społecznych we współczesnym świecie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący nauk społecznych i humanistycznych.	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące nauk społecznych i humanistycznych; ▪ organizuje debatę dotyczącą roli i znaczenia nauk społecznych i humanistycznych we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybraną dyscyplinę nauk społecznych lub humanistycznych.

			[teksty narracyjne, dane statystyczne].			
2. Uczenie się przez całe życie	▪ kwalifikacje zawodowe ▪ formy kształcenia ustawicznego ▪ formy podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych ▪ szkoły policealne	▪ wymienia typy szkół wyższych; ▪ wymienia sposoby, formy i instrumenty wykorzystywane w procesie podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych.	▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat wymagań rekrutacyjnych w szkołach policealnych oraz na wybranych uczelniach wyższych; ▪ wymienia różne formy uczenia się przez całe życie; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ planuje indywidualną ścieżkę edukacji po ukończeniu szkoły średniej; ▪ odszukuje w różnych źródłach informacje o kwalifikacjach zawodowych niezbędnych do wykonywania wybranych zawodów lub pełnienia określonych funkcji; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące procesu uczenia się przez całe życie [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ uzasadnia konieczność uczenia się przez całe życie; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący procesu uczenia się przez całe życie.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z procesem uczenia się przez całe życie; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące procesu uczenia się przez całe życie; ▪ organizuje debatę dotyczącą znaczenia procesu uczenia się przez całe życie we współczesnym świecie oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; ▪ samodzielnie opracowuje i przeprowadza ankietę dotyczącą uczenia się przez całe życie, a następnie analizuje i prezentuje jej wyniki; ▪ organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą wybrane formy uczenia się przez całe życie.
3. Szkolnictwo wyższe w Polsce	▪ uczelnie wyższe w Polsce ▪ organizacja studiów w Rzeczypospolitej Polskiej i w Europie ▪ szkoły doktorskie	▪ wymienia rodzaje uczelni wyższych w Polsce; ▪ wymienia typy studiów dostępnych w Polsce; ▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat interesujących go kierunków studiów.	▪ przedstawia różnice między poszczególnymi typami studiów [studia I i II stopnia, jednolite studia magisterskie, studia doktoranckie, studia podyplomowe]; ▪ analizuje proste materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, dane statystyczne].	▪ gromadzi, analizuje i prezentuje informacje na temat wybranej uczelni wyższej w Polsce [historia, zakres i charakter studiów, miejsce w rankingu szkół wyższych itp.]; ▪ analizuje materiały źródłowe dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	▪ przedstawia główne cele i założenia dotyczące rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący szkolnictwa wyższego.	▪ dokonuje krytycznej analizy wybranych problemów związanych z funkcjonowaniem szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące szkolnictwa wyższego w Polsce; ▪ organizuje debatę dotyczącą oceny funkcjonowania szkolnictwa wyższego w Polsce oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat.
4. Studia za granicą	▪ matura międzynarodowa ▪ Erasmus plus	▪ przedstawia warunki studiowania obywateli polskich w krajach Unii	▪ pozyskuje z różnych źródeł informacje na temat warunków studiowania w wybranych	▪ wymienia warunki uzyskania matury międzynarodowej; ▪ gromadzi i prezentuje	▪ określa, jakie szanse edukacyjne daje abiturientom zdanie matury	▪ samodzielnie gromadzi, analizuje i prezentuje materiały dotyczące

		Europejskiej.	państwach świata; analizuje proste materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, dane statystyczne].	- informacje na temat wybranej uczelni zagranicznej; planuje indywidualną ścieżkę edukacyjną po ukończeniu szkoły średniej z uwzględnieniem możliwości studiowania poza granicami Polski; - analizuje materiały źródłowe dotyczące studiowania za granicą [teksty narracyjne, akty normatywne, dane statystyczne, źródła ikonograficzne].	- międzynarodowej; wymienia cele i zasady funkcjonowania programu „Erasmus plus”; - wymienia wady i zalety studiowania w wybranych państwach [innych niż Polska]; - rozwiązuje złożone zadania otwarte, w których wykorzystano materiał źródłowy dotyczący studiowania za granicą.	- studiowania za granicą; organizuje debatę dotyczącą studiowania za granicą oraz aktywnie uczestniczy w dyskusji na zadany temat; - organizuje w środowisku lokalnym kampanię społeczną promującą studiowanie za granicą.
--	--	---------------	--	--	--	---

Opracowanie: Barbara Furman.